

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE
van de
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Redaktieadres : W. De Prins, Diksmuidelaan 176, 2600 Berchem. Tel. : 031 - 22.02.35

Jaargang 4

Oktober 1976

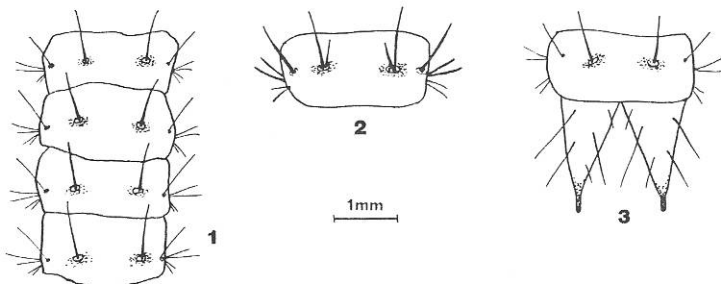
Nummer 4

EEN KOLONIE VAN *ESPERIA SULPHURELLA* F. TE BERCHEM

(Lep., Oecophoridae)

Op 29 april 1975 werd mijn aandacht getrokken door een op en neer dansend geel vlindertje in mijn tuin te Berchem. Het was een exemplaar van *Esperia sulphurella* F., een soort die in het Antwerpse zeker niet gewoon is. De vraag waar dit ene exemplaar wel vandaan kon komen, was vlug beantwoord want op 2 mei ontdekte ik onderaan een hoop boomstammen en takken een stuk *Acacia* waarvan de schors ettelijke gaten vertoonde. Bovendien lagen er in de omgeving vele uitwerpselen die kennelijk afkomstig waren van kleine rupsen. Een nader onderzoek van de betreffende stam leverde tientallen poppen op en ook nog enkele rupsen. Een kerstak was eveneens door de dieren aangetast. Sommige rupsen waren bezig zich in te spinnen. Zij gebruiken daarbij stukjes hout en hun eigen uitwerpselen.

De volwassen rupsen zijn ongeveer 7 mm lang. Hun kleur is te vergelijken met die van was, onzuiver wit. (Meyrick schrijft "grey-whitish"). De kop en de bovenkant van het tweede segment zijn bruin. Op de dorsale kant van elk segment bevinden zich twee bruine vlekjes waaruit een wit of zeer lichtbruin borstelhaar ontspringt. De zijkant vertoont eveneens een bruin vlekje met een borstelhaar. Verder naar onder staan er op de bruine vlekken telkens twee borstelharen. Op de voorste segmenten komen uit elke dorsale vlek een lang en een kort borstelhaar. De lange haren zijn ongeveer zo lang als de halve doormeter van het lijf. Het laatste segment bevat twee uitsteeksels waarmee de rups zich in het spinsel vasthecht. (zie figuur 1).

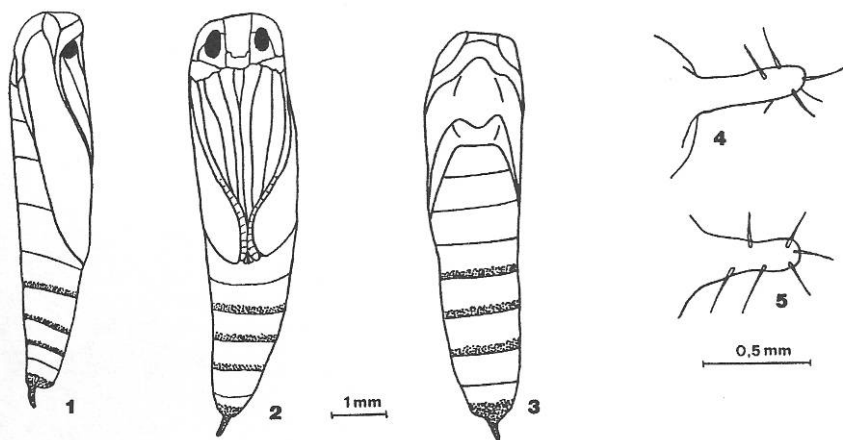
figuur 1 : Rups van *Esperia sulphurella* F.

1. Enkele middensegmenten.
2. Een van de voorste segmenten.
3. De laatste segmenten.

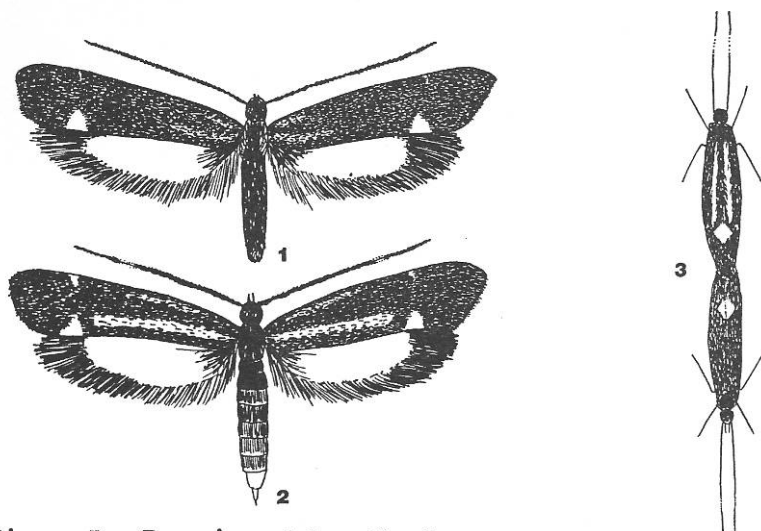
De pop is 7 à 8 mm lang, licht bruingeel. De naden tussen de verschillende delen zijn bruin. Op het achterlijf bevinden zich drie bruine banden. De ogen zijn duidelijk te zien als zwarte vlekjes. Het laatste segment is voorzien van een stevig uitsteeksel (Kremaster) met verscheidene haakjes. Hiermee zit de pop stevig verankerd in het spinseel. (zie figuur 2).

De vlinders vertonen een duidelijk sexueel dimorfisme. Het mannetje heeft bruine voorvleugels die sterk besprenkeld zijn met gele schubben. Aan de vleugelbasis komen er meer gele schubben voor zodat er een vaag basaal lijntje zichtbaar wordt. Bij de binnenhoek staat een gele driehoek. De achtervleugels zijn donkergeel met een bruinzwarte rand. Bij het wijfje bevindt er zich een duidelijke gele streep van de voorvleugelbasis tot ongeveer de helft van de vleugel. Ook juist onder de voorrand is er zo'n streep, maar die is veel minder duidelijk. Boven de gele driehoek bevindt zich een klein witgeel vlekje aan de voorrand. De laatste achterlijfsegmenten zijn okergeel gekleurd. De sprietten komen bij beide sexen tot op ongeveer $\frac{3}{4}$ van de voorvleugels. Op ongeveer $\frac{2}{3}$ komen er enkele witte schubben voor. (zie figuur 3).

De vlinders zijn overdag actief. Als het zonnig weer is, vliegen ze snel op en neer in de buurt van het dode hout. Wanneer ze opgejaagd worden, gaan ze vlug weer zitten. In ruststand houden ze meestal de sprietten vooruitgestrekt. Dat is ook het geval tijdens de paring. De vliegtijd begint in april, maar in mei kan men de meeste imago's aantreffen. Begin juni zag ik het laatste exemplaar rondvliegen. De rupsen leven onder de schors van allerlei dood hout. Ze overwinteren.

figuur 2 : pop van Esperia sulphurella F.
 1. Zijkant. 2. Ventrale kant. 3. Dorsale kant.
 4 en 5. Kremaster.

figuur 3 : Esperia sulphurella F.
 1. ♂ 2. ♀ 3. Copulatie.

Ch. De Fré vermeldt de soort in 1858 in zijn "Catalogue des Microlépidoptères de la Belgique" onder de naam Oecophora (Stenoptera) orbonella Hbn. De vlinder vloog in tuinen te Leuven. Ch. Donckier de Donceel (1882) herhaalt dezelfde vindplaats. Hetzelfde gebeurt door Baron de Crombrugge de Ficquendaele (1906) en door L. Lhomme (1935-1946). Zij voegen er geen nieuwe Belgische vindplaats aan toe, een bewijs dat het zeker geen gewone soort betreft. E. Janmouille (1952) vermeldt de soort van Ixelles (1921), De Panne (1923) en Koekelberg (1938). Tot voor enkele jaren was ze ook in Antwerpen onbekend. Naderhand echter werd ze meer en meer waargenomen, o.a. door K. Janssens en C. Segers. Volgens K.J. Huisman (1974) is het eerste Nederlandse exemplaar op 27-3-1971 te Melissant (Zuid-Holland) gevangen. Hij trof de vlinders binnenshuis aan, waar ze uit houtblokken voor de open haard kwamen. Dit appelhout was afkomstig van een boomgaard in Sint-Joosland.

Synonymie : *Esperia* Hübner, 1825
 -*Dacycerus* Haworth, 1828, nec Brogniart, 1800
 -*Dacycera* Stephens, 1829
 -*Oecophora* Latreille, 1796
 -*Stenoptera* Stephens
sulphurella Fabricius, 1775
 -*orbonella* Hübner
 -*oliviella* Wood

W.O. De Prins

Bibliografie :

- Crombrugge, Baron de - "Catalogue raisonné des Microlépidoptères de Belgique", Mém.Soc.Ent.Belg., XIII en XIV, 1906.
- De Fré, Ch. - "Catalogue des Microlépidoptères de la Belgique", Ann.Soc.Ent.Belg., Tome 2, 1858.
- Donceel, Ch. Donckier de - "Catalogue des Lépidoptères de Belgique", Ann.Soc.Ent.Belg., Tome 26, 1882.
- Huisman, K.J. - "Interessante vangsten van Lepidoptera", Ent.Ber.Amsterdam, 34, 1974, p. 153.
- Janmouille, E. - Mededelingen K.B.I.N., Deel XXVIII, nummer 68, 1952, p. 7.
- Kloet, G.S. & Hincks W.D. - "A check list of British Insects", 2nd ed., Part 2, 1972.
- Lhomme, L. - "Catalogue des Lépidoptères de France et de Belgique", 2 ième Partie, Microlépidoptères (1935-1946).
- Meyrick, E.- "A revised Handbook of British Lepidoptera", 1929 (reprint 1970).